

بررسی ارتقاء کیفیت فضای شهری از طریق بازآفرینی بافت‌های فرسوده شهر ساری (با مطالعه‌ی موردی تاثیربوستان ولایت بر محله سبزه میدان)

ثمره رضایی^۱*

۱- کارشناس ارشد پژوهش هنر، Samareh.Rezaei@gmail.com

چکیده

یکی از اهداف راهبردی ارتقاء کیفیت محیط‌های شهری تقویت و گسترش فضای شهری مناسب، فعال، پویا و سرزنده است که همواره در صدر کار طراحان شهری قرار دارد. امروزه فضاهای سبز شهری به عنوان جزء ضروری و لاینفک پیکره‌ی شهرها به حساب می‌آیند. فضای سبز عمومی یا همان بوستان‌ها تأثیر بسزایی در بهبود کیفیت زندگی شهروندان و زیباسازی سطح شهر خواهد داشت.

وجود مجموعه‌های فرهنگی-اجتماعی علاوه بر قابل زیست نمودن شهرها خدمات اجتماعی و فیزیولوژیکی رافراهم می‌کنند که در زیست پذیر نمودن شهرها اهمیت بسیاری دارند. با افزایش جمعیت شهرها و به تبع آن افزایش نیاز به خدمات شهری، تغییرات چشمگیری در بسیاری از محله‌های دارای بافت‌های قدیمی با کاربری جدید به وجود آمد. از جمله مهم‌ترین این فضاها در شهر ساری می‌توان از بوستان ولایت نام برد که با تغییر کاربری و تکیه بر الگوی باغ ایرانی ضمن تبدیل فضای پادگانی و بافتی فرسوده به بزرگترین مجموعه فرهنگی اجتماعی شمال کشور، باعث افزایش نشاط در جامعه نیز گردید.

روش انجام این پژوهش، مبتنی بر مطالعات کتابخانه‌ای و تحقیقات میدانی است و رویکردی توصیفی دارد. همچنین در این مطالعه سعی شده است تا با توجه به فضای فرهنگی ایجاد شده در شهر ساری، به بررسی تأثیر این بوستان بر بهبود کیفیت زندگی شهروندان و بافت اطراف آن و نقش آنها در پیشبرد زیباسازی فضاهای شهری پرداخته شود.

واژگان کلیدی: کیفیت فضای شهری، بافت فرسوده، بازآفرینی، سبزه میدان، بوستان ولایت

۱- مقدمه

رشد سریع شهرنشینی و به دنبال آن افزایش مشکلات زیست محیطی اهمیت مفاهیمی چون کیفیت زندگی، برای مطلوبتر نمودن محیط های مصنوع را نمایان نموده است. در این میان، بوستان ها و فضاهای سبز شهری دارای ویژگی هایی است که آنها را به فضاهای مناسبی برای ارتقای کیفیت زندگی انسان و بافت های اطراف آن تبدیل می کند. این امر زمانی اتفاق خواهد افتاد که این فضا خود دارای ساختار و ویژگی های کمی و کیفی مناسبی بوده، که بتواند نقش های واگذار شده و مورد انتظار را به خوبی ایفا کند. (نوجوان، سعید: ۱۳۹۶). [۱]

در بسیاری از محلات دارای سابقه تاریخی در بیشتر شهرهای کشور با افزایش جمعیت شهرها و به تبع آن افزایش نیاز به خدمات شهری، تغییرات چشمگیری در بافت های قدیمی با کاربری جدید به وجود آمد. از مهم ترین معیارهایی که در ارزیابی شهرها و محیط های شهری لحاظ می شود، کیفیت عرصه های عمومی شهری موجود در آن است و این واقعیت اجتناب ناپذیر است که کیفیت این فضاها معیار سنجشی برای میزان مطلوبیت شهرها محسوب می شود. (رفعیان و دیگران، ۱۳۹۱). [۲] از آنجا که فضاهای جدید شهری معاصر پارادایم جدیدی در ارتباطات هستند و نقش مهمی در غلبه به برخی از بحران های فرهنگی دارند و موجب دگرگونی محیط شهری شده و به طور مستقیم بافت محیط شهری را تحت تأثیر قرار می دهند، لذا مطالعاتی از این دست، زمینه شناسایی نقش و تأثیر فضاها در بهبود کیفیت زندگی شهری را فراهم می سازند و بدین ترتیب انگیزه مدیران شهری، هنرمندان و متخصصین مباحث شهری را در ایجاد فضاهای جدید بالا می برند. (مظفر و دیگران، ۱۳۹۶) [۳].

۲- پیشینه پژوهش

از دیر باز پژوهش در فضاهای شهری مرسوم بوده است، افراد زیادی در خارج و داخل کشور با رویکردهای متفاوت به پژوهش در این حیطه پرداخته اند. از جمله پژوهش های معتبر در ارتباط با مفاهیم شهرسازی و کیفیت شهری میتوان به کتاب "تئوری شکل خوب شهر" کوین لینچ شهرساز آمریکایی اشاره کرد که در آن بر روی دو معیار کلی کارایی و کیفیت بخشی تأکید میکند. (لینچ، کوین: ۱۳۷۶) [۴].

در دهه های اخیر مفهوم کیفیت اهمیت فراوانی یافته و بسیاری از پژوهشگران و صاحب نظران به بررسی نحوه ارتقاء کیفیت در عرصه های مختلف پرداخته اند. در این میان ارتقاء کیفیت محیط زندگی انسان از اهمیت ویژه ای برخوردار می باشد. لذا صاحب نظران مختلف با پژوهش در مولفه ها و معیارهای موثر بر کیفیت محیط و فضا، کوشش نموده اند تا بخشی از مبانی نظری این حوزه را تبیین نمایند (صدری کیا، سمیه: ۱۳۹۶) [۵].

در مقاله "مباحث گروه کاری ونکوور" که در سال ۲۰۰۵ تهیه شده است یک شهر زنده با میزان کیفیت مطلوب یک نظام شهری کامل با ابعاد اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی و زیست محیطی است و سرزندگی کیفیت زندگی قابل تجربه توسط ساکنان یک شهر یا منطقه تعریف می شود که دارای ابعاد قابلیت دسترسی، برابری و مشارکت است. لذا در این جا سرزندگی و کیفیت دارای مولفه های به هم مرتبط اجتماعی-اقتصادی در نظر گرفته شده است. (محمدی، ندا و تقی پور، ملیحه: ۱۳۹۴) [۶].

در راهنمای "مکان عمومی برای مردم" در سال ۲۰۰۷ برای فضای شهری موفق با کیفیت مطلوب از عوامل پویایی، فعال بودن، امنیت، راحتی، تنوع و قابلیت سرگرم کنندگی آن نام برده شده است. (دادپور، سارا: ۱۳۸۳) [۷].

از پژوهش های داخلی می توان به بررسی تأثیر فضای سبز شهری بر ارتقای کیفیت زندگی شهری (مطالعه موردی: محله شیان) نهیبی و حسن دخت، (۱۳۹۳) [۸] اشاره کرد که ضمن تعریف فضای سبز به بررسی تأثیر فضای سبز در ارتقای کیفیت زندگی از طریق بررسی ابعاد عملکردی فضاهای سبز شهری پرداخته شده است.

ابعاد عملکردی این فضا در چهار گروه اکولوژیکی، اقتصادی، اجتماعی و کالبدی تقسیم بندی شده است. بر اساس این ابعاد، شاخص هایی در سه گروه کمی، کیفی و مکانی تدوین شده است. محقق در این پژوهش با بررسی این شاخص ها از طریق معیارها، سنجها و روش های ارایه شده و ارزیابی هرکدام از آنها به ساختار کلی فضاهای سبز شهری و برنامه ریزی اصولی بر مبنای آن دست یافت. در این تحقیق از ابزارهایی چون پرسش نامه استفاده شده تا با سنجش شاخص های تدوین شده نقش فضای سبز در افزایش کیفیت زندگی ارزیابی شود. نتیجه آن که شهروندان محله شیان، فضای سبز تجهیز شده را به عنوان جزء جدایی ناپذیر زندگی خود، ارتقا دهنده کیفیت زندگی و در راستای تبدیل به محله ای پایدار و سبز می دانند.

از دیگر پژوهش های انجام شده می توان به بررسی وضعیت بوستان های شهری با رویکرد توسعه پایدار (مورد مطالعه: شهر شیراز) پاک فطرت و تقوایی (۱۳۹۶) [۹] که به روش توصیفی-تحلیلی-پیمایشی انجام گرفته و در آن از ابزار پرسشنامه نیز استفاده شده، اشاره کرد. یافته های پژوهش نشان می دهد که میزان میانگین وضعیت پارکهای شیراز نشان دهنده وضعیت نه چندان مطلوب پارک ها است. محققان در این مقاله سعی دارند بهترین راهبردهای پیشنهادی در ارتقاء نقش پارکها در تحقق توسعه پایدار شهری، توسعه پارک ها با توجه به نیازهای موجود را به خواننده ارایه دهد.

پژوهشی با عنوان نقش بررسی عوامل موثر بر ارتقا کیفیت محیطی فضاهای شهری (مطالعه ی موردی محله قبه سبز) فقیه نیاتریشیزی و رشیدی، (۱۳۹۶) [۱۰] که با روش توصیفی-تحلیلی و شیوه های مرور متون، در بستر مطالعات کتابخانه ای انجام شده است، ضمن معرفی محله به عنوان یکی از مهم ترین فضاهای شهری که تأثیر مستقیم بر کیفیت زندگی شهروندان می گذارد سعی دارد براساس مولفه های کیفیت محیط (عملکردی، تجربی-زیبا شناختی، زیست محیطی) به تحلیل یکپارچه محله قبه سبز پرداخته و پس از بررسی نقاط ضعف و قوت آن رهنمودهایی مبتنی بر ساماندهی محله مورد نظر در جهت ارتقاء کیفیت محیط ارائه بدهد.

۳-روش تحقیق

روش پژوهش در این مقاله کیفی است. نوع پژوهش مبتنی بر مطالعات کتابخانه ای و تحقیقات میدانی است و تحلیل و بررسی منطقه ی مورد مطالعه از طریق حضور در فضا می باشد. این پژوهش رویکردی توصیفی دارد.

۴-چارچوب مفهومی

۴-۱ تعریف محله

محله به عنوان تبلور فضایی شرایط اجتماعی-اقتصادی جامعه، از انسجام و همگنی خاص برخوردار است. به عبارت دیگر یک تشکل اجتماعی است که عناصر اصلی تشکیل دهنده ی آن عبارتند از: خانه های مسکونی، مسجد، میدان و میدانچه، بازار و بازارچه، گذر و کوچه. محله می تواند موجبات مشارکت در شکل دادن به محیط خود را فراهم آورد و مرکز محله، حس مکان و مرکزیت را تقویت کند. (فقیه نیاتریشیزی و رشیدی شریف آباد: ۱۳۹۶).

۴-۲ کیفیت

کیفیت چگونگی یک چیز یا پدیده است که تاثیرات عاطفی، عقلانی خاص بر انسان می گذارد. (پاکزاد، ۱۳۸۵) [۱۱].

زمانی که پدیده خود را در معرض محیط قرار می دهد، یا محیط خود را در معرض ادراک قرار می دهد، نمودهایی از آن که برجسته تر است و دارای تاثیرات بیشتر ، کیفیت نامیده می شود. آنچه در تعریف کیفیت محیط مورد توجه است، ارتباط متقابل آن با محیط موثر است. کیفیت محیط آن چیزی است که محیط به وسیله ی آن نمود پیدا می کند و ادراک میشود و چون ادراک نیازمند آگاهی و برخورد با محیط است.(رفیعیان و دیگران، ۱۳۹۱).

۴-۲-۱ کیفیت فضای شهری

از جمله مهم ترین دل مشغولی های دانش شهری کیفیت محیط شهری است. این امر به گونه ای است که بسیاری از نظریه پردازان ارتقاء محیط را مهم ترین وظیفه فعالیت شهری می دانند.(پاکزاد، ۱۳۸۵). فضای شهری در مفهومی عام، ارتباط متقابل میان روابط و رفتارهاست. یعنی ضمن آنکه محل هم جوار ی هویت های فردی است، در یک زندگی شهری خود به مثابه مهم ترین عامل احراز هویت بوده و بر رفتارها و روابط انسانی تأثیر می گذارد. علاوه بر این فضای شهری، به عنوان یک فضای عمومی محل ظهور و حیات بخشی اندیشه ها و خواست های فردی و اجتماعی انسان هاست، یعنی مهم ترین مرکز ادراکات اشتراکی آدمی است و شاید به همین دلیل در توسعه انسانی جوامع نقش بسیار پراهمیتی را داراست. (صدری، ۱۳۸۵). [۱۲] به گفته لینچ یکی از علل اولیه در پدید آمدن رشد طراحی شهری، توجه به کیفیت فضاهای شهری است.

جدول (۱) معیار های کیفی فضای شهری از دیدگاه برخی نظریه پردازان (منبع: علیمردانی و همکاران، ۱۳۹۴) [۱۳].

نظریه پرداز	جین جیکوبز (۱۹۶۱)	پنتلی (۱۹۸۵)	ساوت ورت (۱۹۸۹)	تیبالدز (۱۹۹۲)	دتر (۲۰۰۰)	کرمونا (۲۰۰۳)
معیارهای کیفیت در فضای شهری	-	-	دسترسی	دسترسی	دسترسی	دسترسی
	-	خوانایی	خوانایی	خوانایی	خوانایی	-
	-	-	ایمنی	-	-	ایمنی
	انعطاف پذیری	انعطاف پذیری	انعطاف پذیری	انعطاف پذیری	انعطاف پذیری	-
	اختلاط کاربری	-	-	اختلاط کاربری	-	اختلاط کاربری
	-	تنوع	تنوع	-	تنوع	-
	-	-	-	-	-	-
	نظم بصری	تناسبات بصری	-	پیچیدگی بصری	-	-
	همه شمولی	-	-	-	-	همه شمولی
	نفوذ پذیری	نفوذ پذیری	-	-	-	-
			سرزندگی			
			-	-	فضای همگانی	فضای همگانی
			قنای حسی	-	-	-
			رنگ تعلق	-	-	-
			کارایی منابع	-	-	-
			پاکیزگی	-	-	-
			حمایت زیستی	-	-	-
				زمینه گرایی	-	-
				مقیاس انسانی	-	-
				هویت	-	-
				تداوم و محوریت	-	-
					مدیریت زمانی	مدیریت زمانی
					نرم فضا و سخت فضا	نرم فضا و سخت فضا

۵- موقعیت شهری ساری

ساری از جمله قدیمی ترین شهرهای استان مازندران که از جنوب به رشته کوه های البرز و استان سمنان محدود است و از شمال به دریای مازندران می رسد. سراسر نواحی مرکزی و جنوبی ساری را بخش مرکزی و مرتفع کوهستان البرز تشکیل می دهد. در حال حاضر شهر ساری مرکز استان مازندران و شهرستان ساری است.(وفایی، شهریانو: ۱۳۸۱) [۱۴].

تصویر ۱: موقعیت شهر ساری در استان مازندران (منبع: وفایی، ۱۳۸۱).

۵-۱ فضای سبز در شهر ساری

شهر ساری با مساحتی بالغ بر ۲۸/۵۲ کیلومترمربع و جمعیتی معادل ۲۶۱۲۹۳ نفر، دارای ۳۷۴۹۰۴ مترمربع فضای سبز و ۱۰۲۹۰۴ مترمربع پارک های عمومی است. این شهر از پراکنش سلسله مراتب فضای سبز مناسبی برخوردار نبوده بطوری که سرانه پارک در این شهر، ۳۹/۰ مترمربع و سرانه فضای سبز شهری ۲ متر مربع میباشد که این رقم، اختلاف آشکاری با سرانه استاندارد تعیین شده دارد (شعبانی، ۱۳۸۹) [۱۵].

۵-۲ بازآفرینی محله سبزه میدان به مثابه بافتی قدیمی

رویکرد بازآفرینی تنها به دنبال باززنده سازی مناطق متروکه نیست، بلکه با مباحث گسترده تری همچون اقتصاد رقابتی و کیفیت زندگی سر و کار دارد. بازآفرینی شهری مشتمل بر فرموله کردن اهداف سیاسی، اجرای آن از طریق برنامه های اجرایی و بازنمایی مداوم عملکرد است. بافت های قدیمی و تاریخی شهرها میراث ارزشمند معماری و کالبدی به جای مانده از گذشتگان ماست که در طول زمان در هویت بخشی به حیات شهری همواره نقش بارزی ایفا نموده است. این بخش از شهر تجلی گاه ابعاد فرهنگی، اقتصادی و اجتماعی مردمانی است که در دوره های تاریخی مختلف در آن جا، روزگار سپری کرده و هویت فرهنگی آن را به ثبت رسانده اند. (زنگی آبادی و مؤیدفر، ۱۳۹۱) [۱۶].

در ادبیات اخیر دنیا، واژه بازآفرینی شهری به عنوان یک واژه عام که مفاهیم دیگری نظیر بهسازی، نوسازی، بازسازی، توانمند سازی و روان بخشی شهری را در بر می گیرد، به کار می رود. کیفیت بخشی و بازآفرینی شهری به مفهوم احیاء، تجدید حیات و نوازی شهری و به عبارتی دوباره زنده شدن شهر است. (اسکندری، ندا و سعیده زرآبادی، زهرا سادات، ۱۳۹۵) [۱۷]

سبزه میدان^۱ با نام جدید میدان امام حسین از جمله نقاط پر تردد و قدیمی شهر ساری است. پادگان اسبق شهر ساری (شهید فرامرزی) در این ناحیه، پیش از ساخت بوستان ولایت قرار داشت. میدان امام حسین به عنوان یکی از میدانی اصلی ساری پذیرای شمار بالایی از فعالیت ها و کارکردها نظیر محورها و مرکزیت های تجاری با تمرکز نقاط فرهنگی و تفرجی است. میدانی که از شش خیابان دسترسی دارد: خیابان فرهنگ، خیابان انقلاب، بلوار ارتش، خیابان مازیار، خیابان خاقانی و خیابان شیخ طبرسی (غضنفری و آرزو، ۱۳۹۶) [۱۸].

^۱. پس از انقلاب به دلیلی نامعلوم نام این میدان به میدان شهرداری تغییر کرد. علت نام گذاری این میدان به شهرداری این بود که ساختمان شهرداری در این میدان قرار داشت. همچنین احتمال است که فضای سبزی که در اطراف آن بود باعث این نام گذاری باشد.

تصویر ۲: سبزه میدان در دهه ۴۰ خورشیدی (منبع: www.cloob.com) [۱۹]

تصویر ۳: سبزه میدان در حال حاضر (منبع: نگارنده)

۶-نگاهی به ساختار باغ ایرانی

از آنجا که مورد مطالعه در این تحقیق با تکیه بر الگوی باغ ایرانی طراحی شده است لذا توجه به ساختار و چگونگی آفرینش باغ ایرانی قابل اهمیت می باشد. باغ های ایرانی سابقه ای دیرینه به قدمت تاریخ چند هزار ساله ی این مرز و بوم دارند. باغ ایرانی در اصطلاح به باغ هایی گفته می شود که بر پایه معماری و عناصر تشکیل دهنده آن از جمله ساختار هندسی، آب و درختان و کوشک میانی و غیره عمدتاً در فلات ایران و مناطق پیرامونی متأثر از فرهنگ آن رواج داشته است. باغ ایرانی، بستر پویایی از بهره گیری هوشمندانه طراح و باغبان ایرانی از طبیعت در حد کمال خود می باشد. ترکیبی از تسلط هندسه در کلیت نظام کاشت، معماری و آبیاری با اجزاء بکر و دست نخوردهای همچون گیاه، آب، خاک، نور و باد که تمام حواس پنج گانه بیننده را در ادراک زیبایی چهار فصل آن درگیر می سازد. (الماسی فر، ۱۳۹۳). [۲۰]

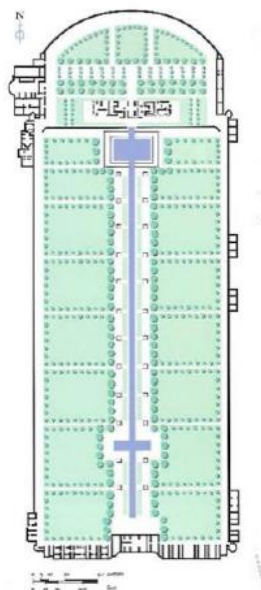
باغ ایرانی سه ساختار و طراحی منحصر به فرد دارد ابتدا اینکه در مسیر جوی آب است، دوم اینکه با دیوارهای بلند محصور است و سوم اینکه در داخل باغ عمارت تابستانی و استخر آب است. این سه مشخصه، باغ های ایرانی را از دیگر باغ ها متمایز می کند.

در باغ ایرانی توجه خاصی به شکل های هندسی می شد و شکل مربع که فاصله بین اجزاء باغ را ساده و روشن نشان می داد از اهمیت خاصی برخوردار بود. برای کاشت درخت، نخستین گام، دقت در تعیین فاصله محل کاشت از هر طرف بود و بدین ترتیب مربع هایی شکل می گرفت که از هر طرف می توان ردیف درختان را دید. در باغ های ایرانی علاوه بر عمارت یا کوشک

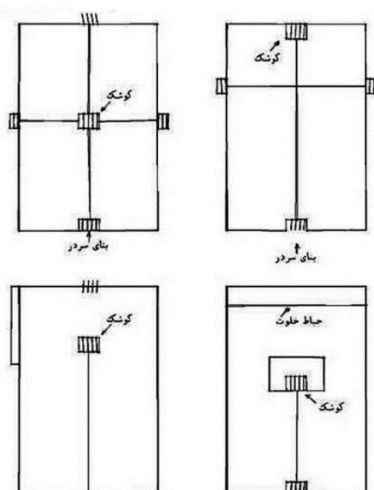
اصلی بناها، سردر هم بود که در حقیقت بیرونی باغ یا محل پذیرایی محسوب می‌شد. در میان کرت باغ ایرانی معمولاً گیاهانی می‌کاشتند که زیاد بلند نشوند و همیشه سبز و زیبا باشند. (ویکی پدیا). یک اصل مهم در باغ‌سازی ایرانی چشم‌انداز اصلی به شکل مستطیلی کشیده است. در هندسه باغ ایرانی دو اصل مهم بود:

الف) سه کشیدگی در کنار هم

ب) تقسیم باغ به مربع‌هایی که خود دارای تقسیماتی منظم و مربع شکل بودند. (پیرنیا، ۱۳۷۳) [۲۱]

تصویر ۴: چهار نحوه قرارگیری کوشک در محوطه باغ (منبع: ویکی پدیا) [۲۲]

تصویر ۵: ساختار هندسی باغ ایرانی (منبع: محمودی ۲۰۱۶) [۲۳]

۷- بوستان ولایت

بوستان ولایت بزرگترین مجموعه فرهنگی- اجتماعی شمال کشور است که با تکیه بر الگوی باغ ایرانی در شهر ساری مرکز استان مازندران ساخته شده است. بوستان ولایت در مکان پادگان سابق ساری جانمایی شده است و تعدادی از ساختمان‌های دوره پهلوی که قابل مرمت بودند بازسازی و تعدادی از ساختمان‌های جدید طراحی و احداث شده‌اند. در ابتدای ورود سردرب اصلی پارک و پس از ورود به محوطه و قدم گذاشتن در مسیر پیاده روند باغ ایرانی را شاهد خواهیم بود. (غضنفری و آرزو، ۱۳۹۶).

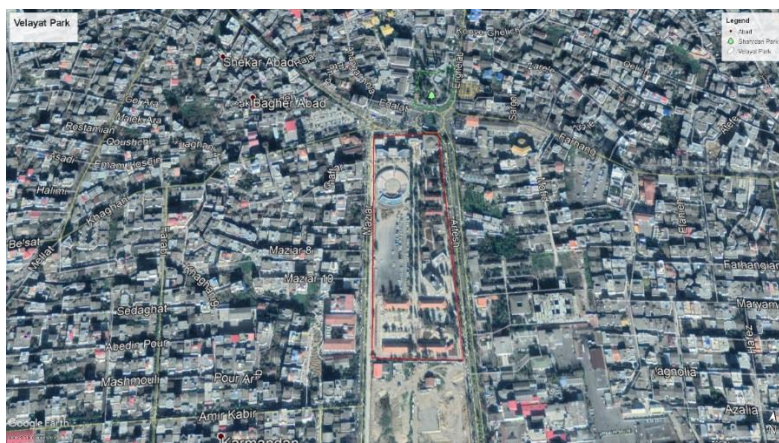

تصویر ۶: سردرب بوستان ولایت (منبع: نگارنده)

تصویر ۷: ساختار باغ ایرانی در بوستان ولایت (منبع: نگارنده)

در بوستان ولایت رویکرد تفریحی و فرهنگی به همراه چند ویژگی مطلوب معنی شده است که مهم‌ترین آن طراحی فضاهای خاص برای سنین مختلف است. مجموعه رفاهی برای سالمندان، فضای بازی کودکان و فضای بازی بزرگسالان نمونه کوچکی از آن هاست؛ که موجب گردهمایی تمامی اقشار و سنین شده است. (همان)

تصویر ۸: موقعیت بوستان ولایت در شهر ساری (منبع: google.com/maps/place) [۲۴]

تصویر ۹: سایت پلان بوستان ولایت (منبع: غضنفری و آرزو، ۱۳۹۶).

بخش های مختلف این بوستان شامل عمارت سر درب، آمفی تیاتر روباز، کتابخانه دیجیتال، خانه دانشوران استان، سرای ارشد، خانه هنرمندان و نگارخانه، مسجد، موزه و فضای بازی کودکان است.

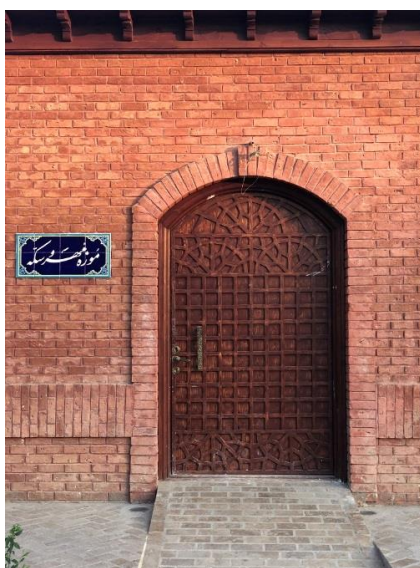
تصویر ۱۰: نمای بیرونی بوستان ولایت (منبع: نگارنده)

تصویر ۱۱: مسجد بوستان ولایت (منبع: نگارنده)

تصویر ۱۲: آمفی تاتر روباز بوستان ولایت (منبع: نگارنده)

تصویر ۱۳: موزه مهر و سکه بوستان ولایت (منبع: نگارنده)

تصویر ۱۴: کتابخانه دیجیتال بوستان ولایت (منبع: نگارنده)

تصویر ۱۵: سینما هنر و تجربه بوستان ولایت (منبع: نگارنده)

تصویر ۱۶: ساختمان شورای شهر در جوار بوستان ولایت (منبع: نگارنده)

تصویر ۱۷: نگارخانه بوستان ولایت (منبع: نگارنده)

۸- تحلیل یافته ها

- خارج نمودن پادگان ارتش موسوم به پادگان شهید فرامرزی از این منطقه و انتقال این پادگان به خارج از شهر ساری و تغییر مورفولوژیک محسوس در این ناحیه از جمله عوامل موثر بر بهبود کیفیت بافت ناحیه مورد نظر می باشد.
- بنای سردرب بوستان ولایت از بُعد زیبایی شناسی جلوه جدید و منحصر به فردی به خود مجموعه و نمای بصری محله سبزه میدان ساری داده است.
- وجود مسجدی با نمای زیبا و باشکوه که در سمت چپ بوستان ولایت جانمایی شده باعث به وجود آمدن نوعی هژمونی دیداری در منطقه مورد نظر شده است که این امر می تواند در تعاملات روزانه ی مردم با یکدیگر مثرم ثمر باشد.
- به وجود آمدن موزه در این منطقه پس از سالها، ضمن احترام به مطالبه ی مردمی باعث تبدیل شدن بافت فرسوده شهر به مکانی پویا و ارتقا هویت اجتماعی جامعه شده است.
- توجه به مقوله ی هنر با ایجاد آمفی تئاتر روباز باکارکرد اجرای نمایش؛ این قدیمی ترین هنر اعصار، باعث تبدیل شدن فضای خشک قبلی به محیطی سرشار از جذابیت شده است که این امر بر تعاملات روزمره ی مردم با یکدیگر و گردهمایی هرچه بیشتر آنها نیز اثرگذار خواهد بود. همانطور که اشاره شد فضای پادگان از لحاظ مورفولوژیک نقش به سزایی در کم شدن زیبایی بصری و همچنین نشاط برای اهالی منطقه مذکور را داشت داشت، تبدیل فضایی خشک دیروز به محیط پرنشاط امروز از دیگر تاثیرات مثبت بوستان ولایت بر کیفیت بخشی محله است.
- از جمله ارکان و عناصر فرهنگی هر شهر می توان به وجود سینما اشاره کرد. امروزه نقش و جایگاه رسانه های فرهنگی از جمله سینما بر کسی پوشیده نیست. سینماها به عنوان رسانه ای نافذ و تعیین کننده در جامعه ی امروز، زمینه ساز عملیاتی کردن برنامه ها و راهبردهای کلان ملی- شهری و بین المللی هستند. تاسیس سینمای موسوم به هنر و تجربه در بوستان ولایت ساری ضمن ایجاد بستر فرهنگی در شهر باعث تعامل مردم با یکدیگر و آشتی آنها با سینما؛ این پدیده موثر فرهنگی شده است.
- دسترسی آسان به کتابخانه در این ناحیه ضمن اشاعه ی امر مهم مطالعه، زمینه ساز ایجاد آبشخورهای فکری با انگیزه ی توجه به زیرساخت های زندگی شهری و رشد اندیشه ی مردمی خواهد شد. امروزه وجود این مکان باعث بهبود کیفیت بافت مورد مطالعه نسبت به کارکرد قبلی آن شده است.

۹- نتیجه گیری

همان طور که اشاره شد کیفیت فضاهای عمومی شهری، چگونگی این فضا بر حسب برجسته ترین نمونها و حالت های آن است که بر فرد و اجتماع تاثیر میگذارد.

امروزه بافت قدیمی شهرها دارای فضاهای زنده شهری نیستند، سرزندگی و بالا رفتن کیفیت در بافت های قدیمی با تعاملات مردم در شهر میسر می شود. زیباسازی بر ارتقاء کیفیت محیط و فضاهای عمومی تأکید دارد تا تعامل اجتماعی را تسهیل کرده و هویت کالبدی شهر و هویت اجتماعی شهروندان را تحکیم بخشد. شاید بتوان گفت که هدف غایی یک شهر، ایجاد محیطی خلاق و پرورنده برای مردمی است که در آن زندگی می کنند. نکته ای حایز اهمیت آن است که مجموع عوامل کیفی با ظهور و بروز در فضاهای شهری و ایجاد محیط های مطلوب، به طور عمومی سبب تلقی مطلوبی از شهر در ذهن شهروندان شده و تصاویر خوشایندی در ذهنیت آنان باقی می گذارد. (پورحسینی نوقی، ۱۳۹۳). [۲۵]

به طور خلاصه میتوان گفت که کیفیت بخشی و بازآفرینی شهری طیف گسترده ای از سیاست های اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی و محیطی را در بر می گیرد. به عبارت دیگر بازآفرینی شهری، مفاهیم و راهکارهایی نظیر توسعه پایدار شهری، حفاظت از میراث، مشارکت و آموزش و گردشگری فرهنگی را نیز شامل می شود.

همانطور که در متن پژوهش اشاره شد بوستان ولایت ساری با در اختیار داشتن شش هکتار از ده هکتار فضای پادگان سابق ساری ضمن بازآفرینی محیط شهری، دستاوردی جدیدی در شکل ظاهری منطقه به وجود آورده است. از جمله این دستاوردها می توان به ایجاد موزه، کتابخانه، نگار خانه، سینما، آمفی تئاتر و... که هرکدام به تنهایی باعث بالا رفتن کیفیت فضا، و زیباتر شدن چشم انداز فضای شهری، افزایش ارزش اقتصادی در این منطقه و بالا رفتن سطح تفکر و آگاهی بخشی مردم و تعاملات آنها با یکدیگر شده است.

به عبارت دیگر بوستان ولایت ساری عملکردی فراتر از یک پارک در مفهوم عام دارد، این بوستان که با هدف ارتقاء سطح فرهنگ و هنر شهروندان با تأکید بر الگوی باغ ایرانی پی ریزی شده است، زمینه ساز ایجاد بسترهای فرهنگی-اجتماعی با رویکرد گردشگری نیز شده است. لازم به ذکر است که در واقع کیفیت یک فضا بخشی از کیفیت زندگی محسوب می شود. بنابراین شناخت مولفه های موثر در ارتقا رشد کیفی محیط به رشد کیفیت زندگی شهروندان منجر خواهد شد.

مراجع

- [۱] نوجوان، سعید. بررسی تاثیر فضای سبز شهری بر ارتقا کیفیت زندگی شهری (مطالعه ی موردی: شهر هرنند) کنفرانس ملی معماری و شهرسازی شیروان- موسسه پایاشهر. ۱۳۹۶.
- [۲] رفیعیان، مجتبی و دیگران. بررسی تطبیقی رویکردهای سنجش کیفیت در طراحی فضاهای عمومی شهر- نشریه علمی پژوهشی انجمن علمی معماری و شهرسازی ایران. شماره ۴- بهار و تابستان ۱۳۹۱.
- [۳] مظفر، فرهنگ و دیگران. نقش هنرهای شهری در بهبود کیفیت محیط زیستی، دو فصلنامه علمی- ترویجی پژوهش هنر. سال هفتم. شماره ۱۳- بهار و تابستان ۱۳۹۶.
- [۴] لینچ، کوین. تئوری شکل خوب شهر. ترجمه دکتر حسین بحرینی: انتشارات دانشگاه تهران. ۱۳۷۶.
- [۵] صدری کیا، سمیه. معیارهای موثر بر کیفیت فضا در آراء صاحب نظران معاصر طراحی شهری، سومین همایش بین المللی معماری عمران و شهرسازی در آغاز هزاره سوم، تهران، دانشگاه البرز- انجمن معماری و شهرسازی استان البرز- ۱۳۹۶.
- [۶] محمدی، ندا و تقی پور، ملیحه. نقش مبلمان شهری در سر زندگی پیاده راه های بافت تاریخی (نمونه موردی خیابان حافظیه شهرداری). دو فصلنامه پژوهش های منظر. سال دوم. شماره ۴- پاییز و زمستان ۱۳۹۴.
- [۷] دادپور، سارا. معیارهای سرزندگی فضای شهری، مطالعه ی موردی بخشی از خیابان ولیعصر تهران. جستارهای شهرسازی شماره ۳۷. ۱۳۸۳.
- [۸] نهیبی، سارا و حسن دخت، مریم السادات. بررسی تاثیر فضای سبز شهری بر کیفیت زندگی شهری (مطالعه ی موردی محله شیپان)، فصلنامه پایداری، توسعه و محیط زیست، دوره اول، شماره ۱- تابستان ۱۳۹۳.
- [۹] پاک فطرت، علیرضا و تقوایی، مسعود. بررسی وضعیت پارک های شهری با رویکرد توسعه پایداری (مطالعه ی موردی شهر شیراز). فصلنامه مدیریت شهری، شماره ۴۷- تابستان ۱۳۹۶.
- [۱۰] فقیه نیاتریشیزی، المیرا و سیاوش رشیدی شریف آباد. نقش بررسی عوامل موثر بر ارتقای کیفیت محیطی فضاهای شهری (مطالعه موردی: محله قبه سبز کرمان)- کنفرانس ملی الکترونیکی توسعه پایداری در علوم جغرافیا و برنامه ریزی، معماری و شهرسازی. تهران، موسسه آموزش عالی مهر اروند، مرکز راهکارهای دستیابی به توسعه پایدار ۱۳۹۶.
- [۱۱] پاکزاد، جهانشاه. مبانی نظری و فرایند طراحی شهری. وزارت مسکن و شهرسازی، معاونت شهرسازی و معماری، دبیرخانه شورای عالی شهرسازی و معماری. ۱۳۸۵.
- [۱۲] صدری، حسین. بررسی نقش فضاهای شهری در توسعه دموکراسی، اولین همایش بین المللی شهر برتر، طرح برتر- سازمان عمران و شهرداری همدان. ۱۳۸۵.
- [۱۳] علیمردانی، مسعود و دیگران. رشد کیفیت فضای شهری به منظور ارتقاء تعاملات اجتماعی (نمونه موردی خیابان احمدآباد مشهد). دو فصلنامه هنرهای کاربردی. شماره ۷. پاییز و زمستان ۱۳۹۴.
- [۱۴] وفایی، شهربانو. سیمای میراث فرهنگی استان مازندران. تهران: سازمان میراث فرهنگی کشور. ۱۳۸۱.
- [۱۵] شعبانی، مرتضی. بررسی کمی و کیفی پارک های شهر ساری با استفاده از مدل.. فازی. پایان نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه پیام نور مازندران. ۱۳۸۹.
- [۱۶] زنگی آبادی، علی و مویدفر، سعیده. رویکرد بازآفرینی شهری در بافت های فرسوده: برزن شش بادگیری شهر یزد. نشریه معماری و شهرسازی آرمان شهر. شماره ۹- پاییز و زمستان ۱۳۹۱.
- [۱۷] اسکندری، ندا و سعیده زرآبادی، زهرا سادات. بازآفرینی شهری و تاثیر آن بر بافت های فرسوده شهری. اولین کنفرانس بین المللی معماری و شهرسازی. تهران، دبیرخانه دایمی کنفرانس. ۱۳۹۵.

[۱۸] غضنفری، پیمان و آرزو، آزاده. تاثیر کالبد فضای جمعی تفریحی، فرهنگی و هنری بر ارتقاء سطح مطالبات اجتماعی (نمونه موردی: بوستان ولایت ساری) دومین کنفرانس بین المللی عمران، معماری و طراحی شهری، بانکوک، دبیرخانه دائمی کنفرانس. ۱۳۹۶.

[19] <http://www.cloob.com/c/mazroni/114960621>

[۲۰] الماسی فر، نینا. تبیین روش های باز زنده سازی باغ های ایرانی به عنوان منظر فرهنگی. پایان نامه رساله دکتری. دانشگاه تربیت مدرس تهران. ۱۳۹۳.

[۲۱] پیرنیا، محمدکریم. باغ های ایرانی. نشریه آبادی. مرکز مطالعات و تحقیقات معماری و شهرسازی ایران، شماره ۱۵. ۱۳۷۳.

[22] fa.m.wikipedia.org/wiki/باغ_ایرانی

[23] Mahmoudi Farahani, Leila, Motamed Bahareh, Jamei Elmira(2016). Persian Garden: Meanings, Symbolism, Landscape Online. No46: 1-19

[24] <https://www.google.com/maps>.

[۲۵] پورحسینی نوقی، سعیده. بررسی تعامل تبلیغات شهری در فضاهای شهری، پایان نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه الزهراء. ۱۳۹۳.